CONTRIBUŢII PRIVIND ISTORIA MIŞCĂRII MUNCITOREŞTI DIN JUDEŢUL NEAMŢ ÎN PERIOADA 1918—1938

de *ADOLF MINUŢ*

Desăvîrşirea formării statului român unitar în 1918, a reprezentat un act cu profunde semnificaţii şi implicaţii pentru poporul nostru. „Unirea cea mare" a grăbit dezvoltarea forţelor de producţie, a asigurat, într-un cadru nou, independenţa ţării şi a creat posibilitatea ca România să participe mai activ la viaţa internaţională.

După 1918 creşte rolul burgheziei, ca urmare a extinderii controlului ei asupra pieţei naţionale şi odată cu aceasta creşte numericeşte proletariatul, accentuîndu-se rolul său în viaţa politică a ţării. În noile condiţii create „se naşte — aşa cum subliniază şi Programul P.C.R. — o vie efervescenţă politică, în centrul căreia un rol tot mai important îl joacă clasa muncitoare, clasa cea mai avansată a societăţii".

Activitatea desfăşurată de Partidul social-democrat, atît înainte cît şi în timpul primului război mondial, dar mai ales după 28 noiembrie/11 decembrie 1918 cînd şi-a schimbat denumirea în Partidul socialist, a sporit încrederea muncitorilor în acest partid (care în 1919 avea aproape 150.000 de membri) şi credinţa că numai politica sa ar putea corespunde aspiraţiilor sale pentru înnoiri fundamentale în societatea românească. De altfel, şi în documentele programatice, Partidul socialist se definea ca un „partid de clasă care, inspirîndu-se de la ideile socialismului ştiinţific" avea drept principal ţel al politicii sale „desfiinţarea exploatării muncii sub orice formă, prin trecerea mijloacelor de producţie şi de schimb în stăpînirea societăţii". [1]

În judeţul Neamţ, secţiunile Partidului socialist au crescut numericeşte, s-au întărit politic, şi alături de sindicate, puternic dezvoltate după 1918, au organizat o serie de acţiuni de masă, de la simple întruniri propagandistice [2] pînă la demonstraţii de amploarea celor din ziua de 1 mai 1919 de la Roman, cînd muncitorii din oraş, au manifestat pentru pace şi pîine, pentru libertăţi democratice. [3]

La 1 decembrie 1919, ora 10, muncitorii din Piatra Neamţ au declarat o grevă generală [4] şi, cu toate că acţiunea a fost sesizată din timp de către serviciul de contrainformaţii al Marelui Cartier General al Armatei, [5] declanşarea ei nu a putut fi oprită. Muncitorii cereau, printre altele, să lucreze 8 ore pe zi şi un spor la salar de 30%. Justeţea cererilor greviştilor a fost recunoscută de însuşi prefectul judeţului care a intervenit

pe lîngă proprietarii fabricilor și atelierelor în vederea aplanării conflictului și satisfacerea, măcar parțială, a revendicărilor, deoarece cu numai 3-4 lei pe zi nu se putea trăi. [6] Greva generală a constituit actul final al unui șir de greve de mică amploare precum și a unui însemnat număr de memorii adresate prefecturii în tot cursul lunii noiembrie de către muncitorii celor zece fabrici de cherestea, perii și cuie de lemn, la care s-au raliat lucrătorii tăbăcari, morari, tipografi și lucrătoarele de la fabrica de tricotaje. Solidaritatea muncitorească și-a spus cuvîntul și de data aceasta, fie prin cele 3.000 de semnături adunate pe ultimul memoriu către prefectură, sau prin cei 2.500 lucrători care au declanșat greva generală, [7] cît și prin ajutoarele materiale trimise greviștilor și familiilor acestora de către muncitorii fabricii de postav din Buhuși și a unei telegrame de încurajare din partea acestora, în care se spunea, printre altele: „primiți din partea noastră cele mai îmbărbătoase încurajări, duceți lupta înainte și nu vă intimidați de toate amenințările și monopolurile lor. Noi sîntem alături de voi și veți avea tot sprijinul nostru moral și material pînă la cîștigarea drepturilor voastre". [8]

Acțiunilor muncitorilor din Piatra Neamț li se alătură manifestațiile de protestare împotriva situației grele de muncă și trai a muncitorilor forestieri de pe Valea Bistriței, organizați, începînd din 1919, în sindicatul mixt lemn-mobilă cu sediul în Piatra Neamț și aflat sub directa influență a organizației locale a Partidului socialist. [9]

În ultimul trimestru al anului 1919 au avut loc la Piatra Neamț mai multe întruniri socialiste care au dezbătut atît probleme care priveau condițiile de muncă și viață ale muncitorilor din această zonă a țării, [10] cît și aspecte generale privind politica de exploatare nemiloasă exercitată de autoritățile vremii față de clasa muncitoare din România, necesitatea exproprierii Băncii Naționale și transformarea ei în instituție de stat, importanța și caracterul luptei greviste. La unele din aceste întruniri au luat parte și delegați din conducerea superioară a Partidului socialist, printre care și Gheorghe Cristescu. [11]

Combativitatea revoluționară și spiritul de solidaritate militantă a clasei muncitoare din țara noastră a ieșit cu pregnanță în evidență și cu prilejul Conferinței organizațiilor socialiste din Moldova, ale cărei lucrări s-au desfășurat la Iași în toamna anului 1919. Participînd la Conferință, reprezentanții secțiunilor partidului socialist, ai sindicatelor, cercurilor de tineret, cercurilor de studii sociale din Piatra Neamț, Tîrgu Neamț și Roman și-au unit glasurile cu ceilalți delegați pentru a protesta împotriva arestărilor și trimiterilor la curțile marțiale a unor socialiști din diferite localități ale țării, între acestea fiind și Roman. [12] Printre alte hotărîri adoptate a fost și aceea de a se schimba denumirea cercurilor „Tineretul muncitor" în „Tineretul socialist", cercuri care în județul Neamț au desfășurat o prodigioasă activitate.

În anul 1920 se constată o amploare a acțiunilor, în special a celor greviste, declanșate de muncitorii din întreaga țară. Astfel, în aprilie 1920 ceferiștii din gara Roman au participat, alături de peste 20.000 muncitori din București, Ploiești, Buzău, Galați, Brăila, la greva căilor ferate, [13] iar două luni mai tîrziu funcționarii de la poșta din Piatra Neamț

s-au alăturat grevei generale a colegilor lor de breaslă.[14] La 5 septembrie 1920 în cadrul manifestărilor organizate cu prilejul Zilei Tineretului, tineri socialişti din Piatra Neamţ s-au adunat în grădina Continental, în cadrul unui miting, adoptînd o moţiune de solidaritate cu întregul tineret din ţară şi străinătate care lupta pentru dreptate şi libertate socială, pentru reducerea zilei de lucru şi crearea unor condiţii mai bune în fabrici şi întreprinderi.[15]

În condiţiile creşterii avîntului revoluţionar, în a doua jumătate a anului 1920, organizaţiile socialiste şi sindicale au cerut Consiliului General al Partidului socialist să ia măsuri în vederea pregătirii grevei generale pe întreaga ţară.

Greva a izbucnit la 20 octombrie 1920. La ea au participat muncitori, intelectuali şi funcţionari, deoarece „nemulţumirile au cuprins toate clasele. Muncitorimea cerea o viaţă mai bună şi mai liberă, cererea ei este doar a tuturora şi ea se repetă pe măsură ce viaţa continuă să se scumpească".[16]

Cauzele grevei sînt multiple şi rezidă din neputinţa guvernului de a rezolva unele probleme care au devenit acute şi ca urmare a anilor de război care au adus cu sine ocuparea temporară a celei mai mari părţi din teritoriu de către trupele germane, devastarea economiei, pierderile umane şi materiale etc. Promisiunile făcute ostaşilor „în tranşee", printre care cea mai stringentă era reforma agrară, nu au fost imediat aplicate în practică. Tergiversarea lor a creat starea de nemulţumire generală care a dus la declanşarea grevei din octombrie 1920, grevă ce urma să dureze, aşa după cum arăta un afiş al secţiunii Partidului socialist din Piatra Neamţ, „atîta timp pînă cînd guvernul va intra în legalitate şi va da poporului ce este a lui".[17] Greva a cuprins deopotrivă pe muncitorii din Roman, Piatra Neamţ, Buhuşi, de la fabricile de cherestea de pe Valea Bistriţei precum şi pe cei de la fabrica de butoaie din Tazlău.[18] Printre oraşele unde curţile marţiale sau tribunalele civile au judecat pe grevişti s-a numărat şi Piatra Neamţ. Aici, socialiştii, care s-au aflat în fruntea acţiunilor muncitoreşti, au recunoscut că s-au simţit datori de a se solidariza cu tovarăşii lor de muncă din oraş sau din alte localităţi. Anii de închisoare şi amenzile care au fost pronunţate pentru cei 9 fruntaşi socialişti pietreni[19] nu au întrerupt elanul revoluţionar, ci, dimpotrivă l-au impulsionat în anii care au venit după 1920.

La începutul anului 1921 în cadrul mişcării muncitoreşti în general şi mai cu seamă a Partidului socialist, se constată o creştere a curentului revoluţionar de stînga, curent care se pronunţa pentru transformarea Partidului socialist în Partid comunist. Ca urmare, a început o intensă propagandă, atît prin presă cît şi prin întruniri publice, în favoarea convocării Congresului partidului. Lucrările au început în ziua de 8 mai 1921 la Bucureşti. Comitetul secţiunii din Piatra Neamţ a Partidului socialist, întrunit în şedinţă în seara zilei de 4 mai, a hotărît să acorde mandat de reprezentare lui Iancu Iliescu-Severin.[20] În scrisoarea prin care i se aducea la cunoştinţă hotărîrea luată, se spunea printre altele: „fiind în imposibilitate de a ţine adunări generale cu scopuri politice şi din cauza stărei excepţionale ce a domnit şi domneşte încă, bazîndu-ne pe spiritul

muncitorimii... vă autorizăm pe dumneavoastră pentru a ne reprezenta la Congres şi a ne susţine interesele noastre".[21] Comisia de validare a Congresului, întrunită în ziua de 9 mai, a hotărît, cu 3 voturi (printre care şi a lui Elek Köblöş) validarea mandatului de deputat la Congresul Partidului dat lui Iancu Iliescu-Severin.[22]

Întrucît în timpul lucrărilor, unii delegaţi i-au contestat validarea şi ca urmare a unor divergenţe de opinie ivite între Iliescu şi unii participanţi, acesta nu a mai asistat la lucrări, mandatul său a trecut în posesia altui delegat care a reprezentat secţiunea din Piatra Neamţ a Partidului socialist, fiind luat în considerare în timpul votărilor.[23]

După cum este cunoscut, Congresul a adoptat o serie de hotărîri, printre care şi aceea cu privire la transformarea denumirii partidului în „Partidul Socialist Comunist" şi afilierea lui la Internaţionala a III-a Comunistă. Deşi lucrările fuseseră autorizate de guvern, totuşi dezbaterile şi mai ales hotărîrile din primele zile nu au fost pe placul autorităţilor, care în seara zilei de 12 mai 1921 au trecut la arestarea delegaţilor şi a celor care participau ca „asistenţi". Printre aceştia din urmă se afla şi Constantin Vlad, din Piatra Neamţ, membru al comitetului Secţiunii locale a Partidului socialist.[24]

Cu toate că lucrările Congresului au fost suspendate, lăsînd nediscutate o serie de probleme aflate pe ordinea de zi, totuşi scopul principal a fost atins. Noua denumire a partidului corespundea pe deplin stadiului de dezvoltare a mişcării muncitoreşti din ţara noastră, constituind în acelaşi timp garanţia sigură a continuării, la un nivel superior, a spiritului revoluţionar care a animat decenii de-a rîndul păturile progresiste din România.

În perioada 1921—1924 în judeţul Neamţ a continuat acţiunea de de organizare a muncitorilor în sindicate. Astfel, la 21 noiembrie 1921 în Casa Poporului din Piatra Neamţ s-au constituit „Sindicatul profesional al lucrătorilor fabricei de hîrtie şi mucava"[25] şi „Sindicatul profesional al muncitorilor în lemn şi mobilă".[26] La 13 mai 1923 s-a întemeiat în satul Buhalniţa, „Sindicatul muncitorilor plutaşi şi de pădure",[27] iar la Galu, în ziua de 17 mai şi Călugăreni la 17 iunie 1923 s-a constituit „Sindicatul plutaşilor şi muncitorilor de păduri"[28] şi respectiv „Sindicatul în lemn".[29] Pentru întocmirea formelor de înscriere în vederea dobîndirii personalităţii juridice, conform legii sindicatelor profesionale, lucrătorii plutaşi şi forestieri de pe Valea Bistriţei l-au împuternicit pe comunistul Constantin Ivănuş, secretarul regional al Uniunii muncitorilor în lemn din România, unul din vechii militanţi ai partidului clasei muncitoare, în rîndurile căruia a intrat încă din 1912 (P.S.D.), iar din 1918 a fost un activ conducător sindical şi un înflăcărat militant al curentului comunist din mişcarea muncitorească din România.

Aceste organizaţii sindicale, cît şi cele create înainte, şi-au adus contribuţia la amplificarea mişcării greviste în judeţul Neamţ.

Amploarea acţiunilor protestatare din 1922, în special, au determinat atît autorităţile locale cît şi cele guvernamentale să intervină pentru aplanarea conflictelor care aveau repercusiuni asupra dezvoltării economice.

Aceasta însemna, cel puţin în parte, soluţionarea revendicărilor muncitorilor, aşa cum s-a întîmplat la fabrica de cherestea „Moldova" şi la fabrica de mucava şi hîrtie din Piatra Neamţ.[30] Principalele cerinţe erau : creşterea salariilor, încheierea unui nou contract de muncă şi crearea unor condiţii mai bune la locul de producţie.

În 1925, muncitorii au silit din nou pe patroni să încheie un contract pînă în luna iunie 1926.[31] La 15 mai[32] şi apoi la 15 iunie[33] 1926, solicitînd prelungirea contractului de muncă şi ziua de 8 ore, muncitorii s-au izbit de refuzul categoric al patronilor care doreau să generalizeze ziua de muncă de 12 ore. Acestui refuz i s-a răspuns prin două acţiuni greviste, ultima fiind aplanată abia după o lună şi 4 zile.

Concomitent cu activitatea revoluţionară a muncitorilor vîrstnici, creşte în amploare mişcarea tineretului progresist care participă activ la toate acţiunile protestatare, inclusiv la greve. Arestarea la 12 mai 1921, odată cu majoritatea congresiştilor, a 36 de tineri a dus la pierderea legăturii cu mulţi din cei care militau pentru o organizaţie unică, revoluţionară, a tineretului din România. Cu toate greutăţile ivite spre sfîrşitul anului 1921 şi începutul lui 1922 se reactivează mişcarea tineretului, reorganizîndu-se unele secţiuni, printre care şi cele din Piatra Neamţ, Roman, Buhuşi, Bacău şi Tîrgu Neamţ, secţiuni care au desfăşurat o intensă activitate în direcţia convocării Conferinţei Generale a tineretului socialist. Lucrările Conferinţei s-au desfăşurat la Bucureşti în luna martie 1922. Hotărîrea de a se pune bazele organizaţiei unice a tineretului din ţara noastră, care din anul 1924 a luat denumirea de Uniunea Tineretului Comunist, a însemnat o mare victorie a forţelor progresiste, revoluţionare din România, un act cu profunde rezonanţe istorice.

Organizaţia judeţeană Neamţ a U.T.C.-ului a desfăşurat o intensă activitate sub directa conducere a organizaţiei de partid locale, ceea ce a determinat organele de poliţie şi siguranţă să întreprindă numeroase percheziţii la domiciliile tinerilor revoluţionari, confiscîndu-le cărţi, ziare şi broşuri. Mai multe adunări ale tinerilor din Piatra Neamţ, Roman, Buhuşi, la fel ca în alte localităţi din ţară, sînt interzise. Prin manifeste, însă, difuzate în special la locurile de muncă, tinerii din judeţul Neamţ au comemorat în 1928, zece ani de la greva din 13 decembrie 1918, în 1929, Comuna din Paris, şi au desfăşurat o intensă propagandă pentru amnistia generală, legalizarea P.C.R. şi U.T.C., pentru înfiinţarea de comitete ale Blocului Muncitoresc Ţărănesc şi crearea grupelor de Ajutor Roşu în vederea ajutorării familiilor care au avut de suferit de pe urma luptei revoluţionare.[34]

Spre sfîrşitul perioadei de stabilizare relativă a capitalismului (1922—1928) şomajul a crescut într-o măsură îngrijorătoare, devenind primul simptom al apropiatei crize economice de supraproducţie. În acelaşi timp, se constată o diferenţă în continuă ascensiune între nivelul salariilor muncitorilor şi cel al scumpetei. „Viaţa este extraordinar de scumpă — arăta o gazetă locală. Cu mijloacele reduse astăzi nu se mai poate face faţă nevoilor de trai".[35]

Întrucît aproape toate întreprinderile și-au închis porțile, starea de spirit a muncitorilor și funcționarilor din Piatra Neamț, Roman, de pe Valea Bistriței era destul de agitată. Ajutoarele de șomaj erau insuficiente, ceea ce avea repercusiuni asupra condițiilor de trai. Cei rămași mai departe angajați în industrie continuau să muncească cîte 10 ore cu salarii mizere. Acest lucru a constituit un motiv în plus pentru acțiuni greviste. Una din acestea s-a produs în ziua de 2 mai 1929 la fabrica de cherestea din comuna Tarcău, fostă Göetz, fabrică unde lucrau zilnic aproximativ 300 de lucrători, din care 100 erau specialiști. Muncitorii au cerut reducerea zilei de muncă la 8 ore și majorarea salariilor. Motivînd situația generală economico-financiară a industriei lemnului, administrația fabricii a declarat că nu poate satisface cererea. În cele din urmă, conflictul a fost aplanat printr-un compromis între muncitori și conducerea întreprinderii. Ancheta deschisă de autorități a scos în evidență faptul, că inițiativa grevei au avut-o muncitorii cu vederi socialiste, ea fiind totodată rezultatul întrunirilor și manifestărilor organizate de P.C.R. cu ocazia zilei de 1 mai. [36]

La Piatra Neamț, un număr de 210 muncitori, meseriași și funcționari s-au adresat, în decembrie 1930, cu un memoriu la Primărie, prin care cereau să li se dea de lucru, să li se acorde un ajutor de șomaj mai substanțial, să fie scutiți de impozite și taxe. De asemenea, solicitau formarea unui birou de plasare și alcătuirea unui comitet al șomerilor, compus din 12 persoane din care 7 să fie muncitori. [37]

Față de această situație, P.C.R. a manifestat o deosebită grijă pentru muncitori, mobilizîndu-i la acțiune în vederea satisfacerii revendicărilor lor, antrenînd totodată organizațiile de U.T.C. și sindicat, presa legală și ilegală îndrumată și condusă de partid. Ca urmare, în ziua de 7 martie 1931 este difuzat un manifest editat de P.C.R. și U.T.C. care chema muncitorii să răspundă ofensivei declanșată de autorități de a lichida criza pe seama muncitorilor, organizînd demonstrații, întruniri, greve, cerîndu-se, totodată, asigurarea unui minimum de existență șomerilor, cu sume luate din bugetul militar, al jandarmeriei, siguranței și poliției, luptîndu-se împotriva reducerii bugetului asigurărilor sociale și instrucției publice.

Ridicarea tineretului împotriva militarizării întreprinderilor și a utilizării armatei în scopuri antimuncitorești, ajutorarea cu alimente și îmbrăcăminte a familiilor în care s-au operat arestări, trimiterea către autorități a zeci de moțiuni prin care se cerea punerea în libertate a participanților la acțiunile greviste din iarna anului 1933, constituie momente semnificative în lupta revoluționară a tinerei generații de muncitori.

Noua curbă de sacrificiu aplicată în ianuarie 1933, noile concedieri, retrogradări și măriri de impozite au creat o stare revoluționară generalizată.

Un rol însemnat în intensificarea luptei de clasă în perioada crizei economice l-a avut Congresul al V-lea al P.C.R. care a stabilit noi direcții de acțiune în vederea realizării unui larg front unic muncitoresc și spre găsirea unor noi forme de luptă revoluționară.

Arestarea principalilor conducători ai grevelor din ianuarie-februarie 1933 a stîrnit un val de mînie în rîndul muncitorilor din întreaga ţară, care s-au solidarizat cu cei din închisoare. [38] Din iniţiativa comitetului judeţean Neamţ al P.C.R., au luat fiinţă comitete de acţiune pentru apărarea ceferiştilor arestaţi. În aceste comitete au intrat comunişti, social-democraţi, socialişti independenţi, membri ai organizaţiilor de tineret şi sindicat, ai altor organizaţii conduse sau influenţate de aceştia. Comitetele locale au răspîndit manifeste, au organizat întîlniri ca cele de la fabricile „Energia“, „Mucava“ şi „Celuloza“ din Piatra Neamţ, adoptînd moţiuni care cereau eliberarea deţinuţilor. [39]

Instaurarea fascismului în Germania, la începutul anului 1933 a contribuit, alături de celelalte regimuri dictatoriale — în special din Italia şi Ungaria, la crearea unei tensiuni politice în Europa, la reînvierea revanşismului, a tendinţelor războinice, la ameninţarea cu forţa pentru satisfacerea unor absurde pretenţii teritoriale.

Sesizînd pericolul care-l reprezintă fascismul pentru ţara noastră, P.C.R. a lansat chemarea tuturor forţelor progresiste de a-şi intensifica activitatea în direcţia stăvilirii propagandei fasciste. În acest sens, au luat fiinţă „Comitete locale antifasciste“, în rîndul cărora au activat şi mulţi utecişti. În judeţul Neamţ, comitetul antifascist, creat la începutul anului 1934, a organizat, în acelaşi an, dar mai ales în 1935, sabotarea întrunirilor studenţilor legionari şi a simpatizanţilor Partidului naţional creştin (de nuanţă fascistă), care aveau loc pe Valea Bistriţei, au răspîndit şi lipit pe zidurile fabricilor şi clădirilor publice manifeste prin care se cerea începerea campaniei de luptă împotriva fascismului, a pregătirilor de război, pentru eliberarea arestaţilor etc. [40]

Numeroase acţiuni cu efecte şi implicaţii pozitive asupra vieţii politice şi sociale din România, au avut loc ca urmare a înţelegerilor intervenite între organizaţiile locale ale P.C.R., P.S.D. şi Partidul socialist unitar, dintr-o serie de localităţi ca : Bacău, Piatra Neamţ, Tîrgu Mureş, Cluj, Ploieşti, Tîrgu Ocna, Turnu Severin, Galaţi. [41]

În această perioadă P.C.R. a acordat o atenţie deosebită creării Frontului Unic Muncitoresc. În întîmpinarea acestei politici au venit unele organizaţii locale ale P.S.D. din Bacău, Ploieşti, Piatra Neamţ, Cluj, Galaţi, Tîrgu Mureş, Deva etc., care se pronunţau pentru o politică unitară de acţiune muncitorească. De pe această poziţie muncitorii au acţionat în front unic cu diferite prilejuri : greve, alegeri la Camerele de muncă, in cadrul întrunirilor de protest împotriva scumpetei, pentru dreptul de organizare, pentru dizolvarea organizaţiilor fasciste şi profasciste etc. [42]

După luptele din 1933, în activitatea organizaţiilor P.C.R., în special a celor din întreprinderi, s-a produs o schimbare profundă, concretizată prin creşterea numărului membrilor şi a calităţii muncii de partid. Progrese vizibile s-au obţinut la fabrica de postav Buhuşi şi la mai multe întreprinderi şi fabrici din Piatra Neamţ. [43]

În perioada 1934—1938, pe raza judeţului Neamţ au izbucnit o serie de greve de scurtă şi lungă durată, conduse de comunişti. În ziua de 2 septembrie 1934 muncitorii fabricii de zahăr din Roman au cerut înceta-

rea bătăilor și persecuțiilor din partea șefilor, reînființarea casei de prevederi sau înființarea unei case de pensii de bătrînețe, ziua de muncă de 8 ore, încetarea concedierilor etc. [44] Asemenea întruniri au avut loc și în alte localități din Roman.

Cea mai lungă luptă revendicativă din România, în perioada la care ne referim, a fost greva celor 4.200 muncitori de la fabrica de postav Buhuși, grevă desfășurată între 2 martie și 8 mai 1935. Cauzele apropiate le constituiau reducerea salariilor, condițiile grele de muncă, militarizarea întreprinderilor. Important este faptul că greva s-a desfășurat pe baza frontului unic de jos. [45]

Dintr-o serie de note și rapoarte ale poliției locale, rezultă că la Roman organizația P.C.R. desfășura o vie activitate, fiind într-o permanentă legătură cu raionala Bacău-Buhuși și prin aceasta, cu regionala Moldova (al cărui sediu era la Iași), de la care primea manifeste, broșuri și timbre ale Ajutorului Roșu pe care le răspîndea în întreprinderile și instituțiile din oraș.

Toate aceste acțiuni, la care se adaugă intensa propagandă făcută prin presa democratică locală, au atras atenția organelor de ordine, care au trecut la luarea unor drastice măsuri de supraveghere a comuniștilor, cenzurarea publicațiilor și imprimatelor de propagandă locală, percheziții la domicilii etc.

Cu toate măsurile restrictive impuse de autorități, comuniștii au continuat să acționeze în cea mai adîncă ilegalitate, pentru a menține trează vigilența maselor populare în vederea mobilizării la lupta împotriva pericolului fascist și a tendințelor revizioniste ale guvernului horthyst din Ungaria. Această atitudine a fost apreciată și de organul oficial de presă al Internaționalei Comuniste care-i caracterizează pe comuniștii români drept dușmani de moarte ai fascismului.

La chemarea P.C.R., în ziua de 31 mai 1936, în Capitala țării a avut loc o puternică demonstrație împotriva guvernului liberal, pentru organizarea de alegeri libere și crearea unui Front popular antifascist. Manifestația din Capitală a fost urmată de acțiuni similare în alte centre muncitorești ale țării, ca de pildă la Craiova, Iași, Timișoara, Galați, Bacău, Roman, Piatra Neamț. În aceste localități — nota un ziar al vremii — „întrunirile locale s-au transformat în mari manifestații populare". La Roman, de exemplu, „încă de dimineață coloanele de delegați au inundat orașul". [46]

Uteciștii au continuat să împrăștie manifeste la Piatra Neamț, Buhuși, Bacău și Roman în lunile mai, iunie și iulie 1935, iar în 1936, pe gardul Episcopiei Romanului au arborat steagul roșu cu inscripția „Jos războiul imperialist, jos fascismul". [47]

În fața acestui uriaș avînt revoluționar, rapoartele poliției adresate prefecturii erau destul de pesimiste.

În perioada campaniei electorale din 1937, organizațiile Partidului comunist și cele uteciste din Piatra Neamț și Roman și-au intensificat activitatea, demascînd politica partidelor de dreapta, abuzurile acestora, falsurile electorale și actele de sabotaj la adresa demnității cetățenești.

Întreaga mişcare muncitorească din judeţul Neamţ din perioada 1918—1938 se integrează organic mişcării naţionale pentru cucerirea drepturilor politice, a libertăţilor democratice, pentru traducerea în viaţă a unor reforme cu un profund caracter social şi politic, împotriva fascizării ţării, pentru apărarea independenţei şi suveranităţii naţionale.

NOTE

1 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 28/1918, mapa 23, f. 1-4.

2 La una din aceste întruniri s-a luat hotărîrea de a se înfiinţa o şcoală socialistă cu cursuri scolastice (vezi Arhiva C.C. al P.C.R., fond 28/1918, mapa 66, f. 1-21).

3 *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921*, Editura politică, Bucureşti, 1966, p. 252.

4 *Piatra Socialistă*, Piatra Neamţ, Anul I (1919), nr. 1 din 7 decembrie, p. 1.

5 Arhiva Institutului de Studii Istorice şi Social Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. (în continuare se va cita Arhiva I.S.I.S.P.), fond I, dos. 1476, f. 31.

6 *Informatorul*, Piatra Neamţ, Anul VI (1919), nr. 284 din 8 decembrie.

7 Arhiva I.S.I.S.P., fototeca, cota 8120/4.XII.1920.

8 *Piatra Socialistă*, Piatra Neamţ, Anul I (1919), nr. 2 din 14 decembrie, p. 2.

9 *Idem*, nr. 3 din 21 decembrie, p. 2.

10 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 28/1919, mapa 213 şi colecţia 69, mapa 120.

11 *Informatorul*, Piatra Neamţ, Anul VI (1919), nr. 276 din 14 octombrie, nr. 281 din 16 noiembrie şi nr. 286 din 22 decembrie.

12 *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921*, Editura politică, Bucureşti, 1966, p. 252.

13 *Ibidem*.

14 *Biruinţa*, Piatra Neamţ, Anul II (1920), nr. 80 din 20 octombrie.

15 Adolf Minuţ, *Contribuţii privind activitatea U.T.C. pe Valea Bistriţei în perioada 1922—1944*, în *Carpica*, Bacău, 1975, p. 181-190.

16 *Reformatorul*, Piatra Neamţ, Anul II (1920), nr. 80 din 20 octombrie.

17 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 28/1920, mapa 297.

18 *Anale de istorie*, Anul XVI (1970), nr. 5, p. 110.

19 *Reformatorul*, Piatra Neamţ, Anul III (1921), nr. 98 din 18 februarie.

20 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 4.

21 *Ibidem*, mapa 5.

22 *Ibidem*, mapa 11.

23 *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România, 1916—1921*, Editura politică, Bucureşti, 1966, p. 706 şi 732.

24 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 19, f. 79.

25 *Ibidem*, colecţia 69, mapa 130.
26 *Ibidem*, mapa 131.
27 *Ibidem*, mapa 107.
28 *Ibidem*, mapa 117.
29 *Ibidem*, mapa 116.
30 *Săptămîna*, Piatra Neamţ, Anul I şi II (1922), nr. 10 din 7 ianuarie, nr. 35 din 25 iunie şi nr. 36 din 1 iulie.
31 Arhiva I.S.I.S.P., fototeca, cota 674/1926.
32 *Telegraful*, Piatra Neamţ, Anul IV (1926), nr. 648 din 17 mai.
33 Arhiva I.S.I.S.P., fototeca, cota 674/1926.
34 Adolf Minuţ, *op. cit.*, p. 183-184.
35 *Reformatorul*, Piatra Neamţ, din 13 şi 20 septembrie 1926 ; vezi şi Gh. Tănase şi I. Diaconu, *Contribuţii la cunoaşterea istoriei mişcării sindicale din judeţul Neamţ*, Piatra Neamţ, 1973, p. 143.
36 Arhivele Statului Piatra Neamţ, fond Prefectura Neamţ, dos. 172/1929, f. 29.
37 Arhiva C.C. al P.C.R., colecţia 69, dos. 141 ; vezi şi Gh. Tănase şi I. Diaconu, *op. cit.*, p. 152.
38 Social-democraţii din Piatra Neamţ protestaseră, printr-o mare 3ntrunire ţinută la 25 august 1929, împotriva înăbuşirii în sînge a grevei minerilor de la Lupeni (vezi Arhiva C.C. al P.C.R., fond 46, mapa 353).
39 *1933. Luptele revoluţionare ale muncitorilor ceferişti şi petrolişti*, Editura politică, Bucureşti, 1971, p. 371.
40 Adolf Minuţ, *op. cit.*, p. 186.
41 Emilia Sonea, Gavrilă Sonea, *Viaţa economică şi politică a României, 1933—1938*, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 216.
42 Gh. I. Ioniţă, *P.C.R. şi masele populare*, Ediţia a II-a, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 51 şi 53.
43 *Ibidem*, p. 47.
44 Arhivele Statului Piatra Neamţ, fond Prefectura Roman, dos. 9/1934, f. 195-196.
45 Gh. Tănase şi I. Diaconu, *op. cit.*, p. 169.
46 Gh. I. Ioniţă, *op. cit.*, p. 207-210.
47 Adolf Minuţ, *op. cit.*, p. 186-187.

CONTRIBUTIONS CONCERNANT L'HISTOIRE DU MOUVEMENT OUVRIER DANS LE DÉPARTEMENT DE NEAMŢ DANS LA PÉRIODE 1918—1938

Résumé

Le mouvement ouvrier dans le département de Neamţ dans la période 1918—1938 s'intègre organiquement dans le mouvement national pour la conquête des droits politiques et des libertés démocratiques, pour la mise en pratique des réformes ayant un caractère profondément social et politique.

Aussitôt après la première guerre mondiale, on a témoigné une attention spéciale à la réalisation de la réforme agraire, à la réduction de la journée de travail (la journée de huit heures), à la lutte contre les sacrifices et contre la diminution des salaires au cours de la crise économique.

A partir de 1933, les forces progressistes ont concentré leurs efforts pour la création du Front Unique Ouvrier, attirant l'attention des masses populaires sur le danger fasciste, en vue de la défense de l'indépendance et de la souveraineté nationales.

Le mouvement ouvrier s'est présenté sous divers aspects : des manifestes, écrits dans les conditions de l'illégalité, qui ont été répandus dans des entreprises et institutions ; des réunions publiques, des manifestations et des grèves d'une exceptionnelle ampleur qui ont paralysé l'activité économique et ont, le plus souvent, déterminé les patrons à satisfaire les revendications des travailleurs.